Koulutus- ja osaamistason nostamisen tarve: talous kasvaa uusista ideoista, Suomessa kasvu pysähtynyt

- Talous kasvaa uusista ideoista – tuotteita ja tuotantotapoja koskevista innovaatioista
- Talouskasvu on sitä nopeampaa, mitä suurempi osuus henkisestä pääomasta käytetään ideoiden kehittämiseen
- Miten saadaan uusia ideoita? ”My number-one recommendation is to invest in people. Humans that are well trained are the inputs into this discovery process.”, *Paul Romer*, taloustieteen nobelisti 2018
- Kokonaistuottavuus – tuotannossa syntyvä arvonlisäys tuotantopanoksia kohden – mittaa ideoiden kasvukontribuutiota

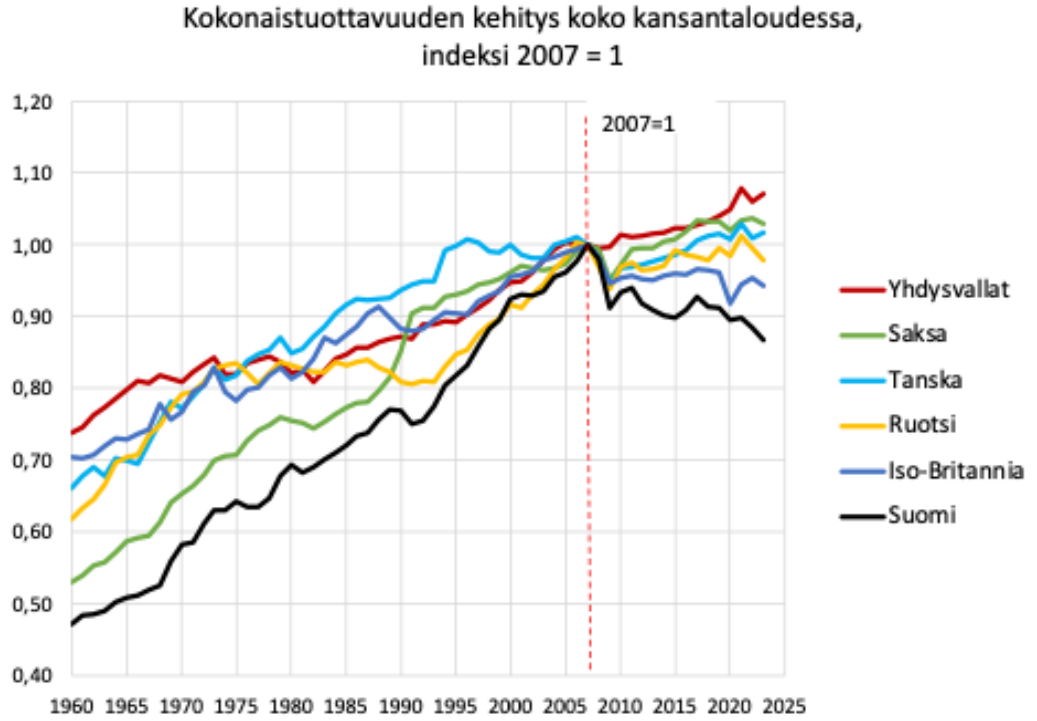

Lähde: Penn World Table 11 -tietokanta
https://www.rug.nl/ggdc/productivity/pwt/

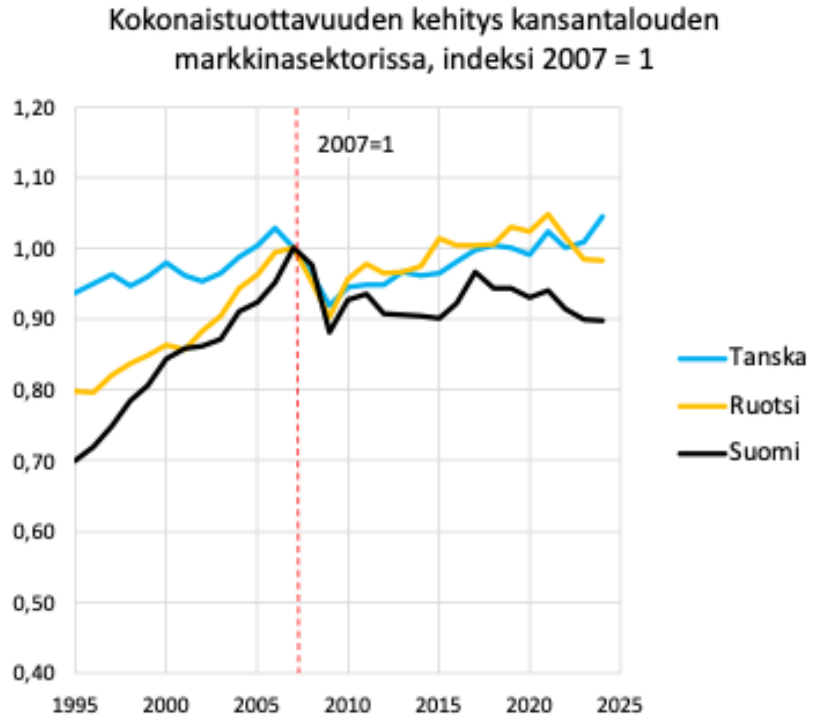

Lähde: Pohjola, Miksi Suomen talous ei kasva?, Sitran muistio 4.3.2025

Koulutus: Suomi on jäänyt korkea-asteen koulutuksessa verrokeistaan jälkeen – 40-49 –vuotiaat ovat koulutetuin ikäluokka

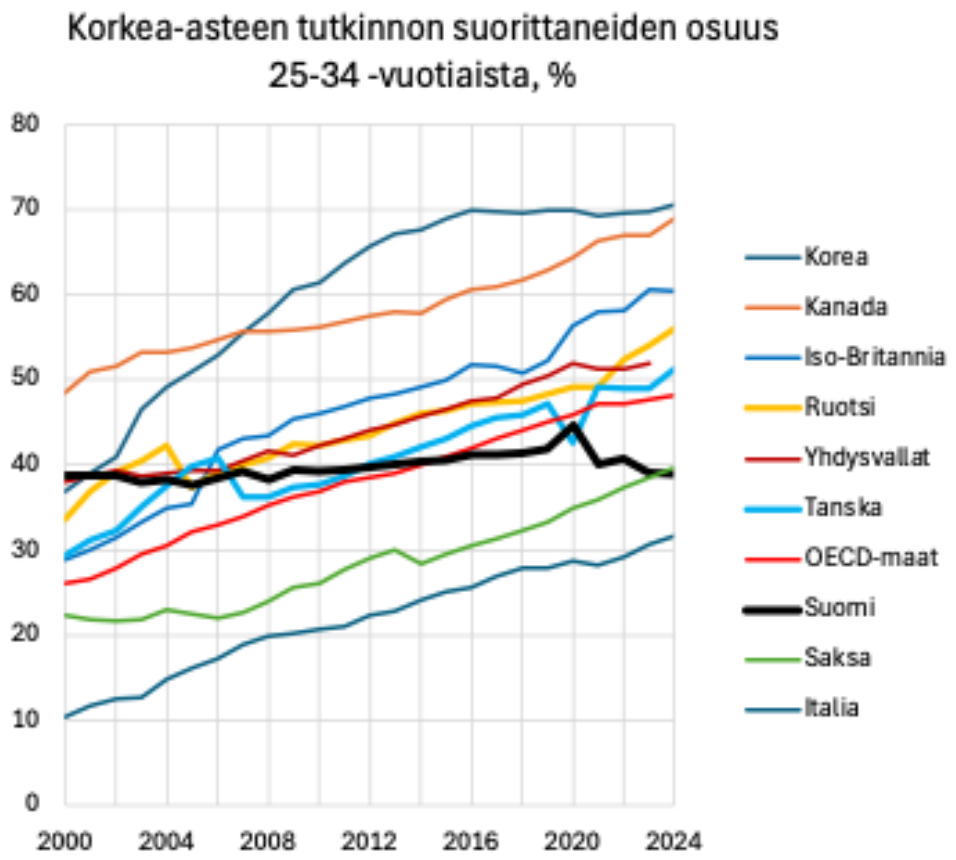

Lähde: OECD Database

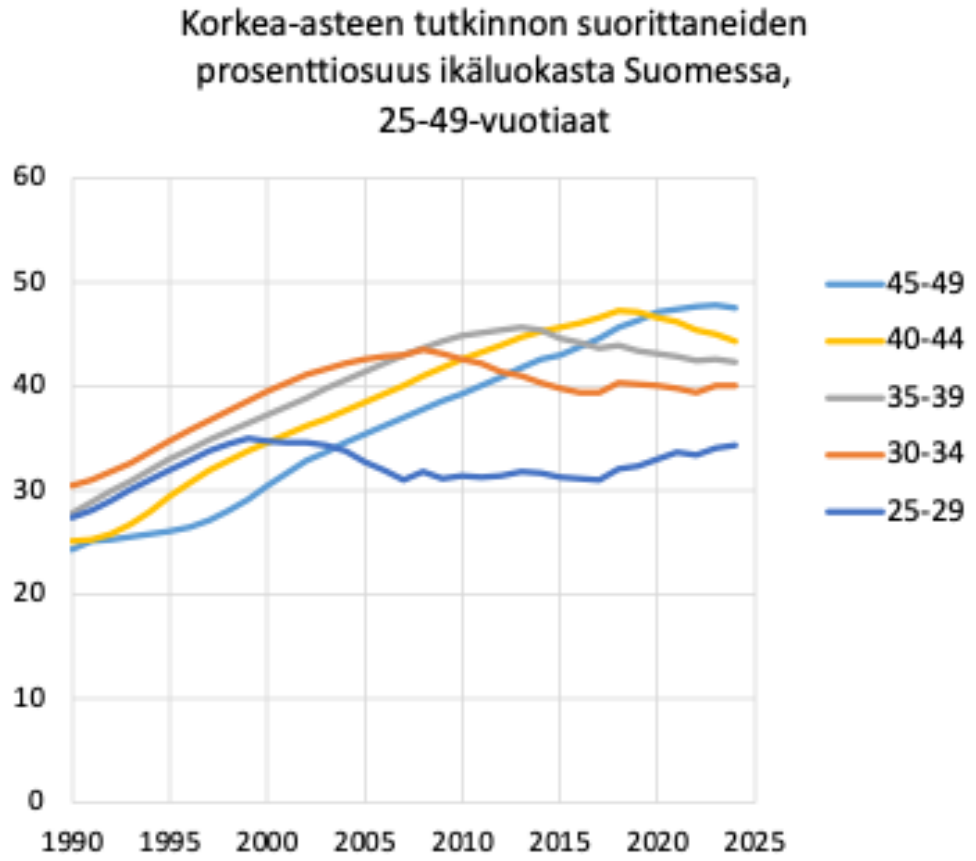

Lähde: Tilastokeskus, Väestön koulutusrakenne

Koulutusasteen alhaisuus johtuu korkeakoulupaikkojen vähäisestä tarjonnasta

Korkeakoulutukseen hakeneiden määrä (punainen viiva, oikea akseli) ja hyväksymisaste (vihreä viiva, vasen akseli), 18-24 –vuotiaat kotimaisen toisen asteen tutkinnon suorittaneet ensikertalaiset hakijat

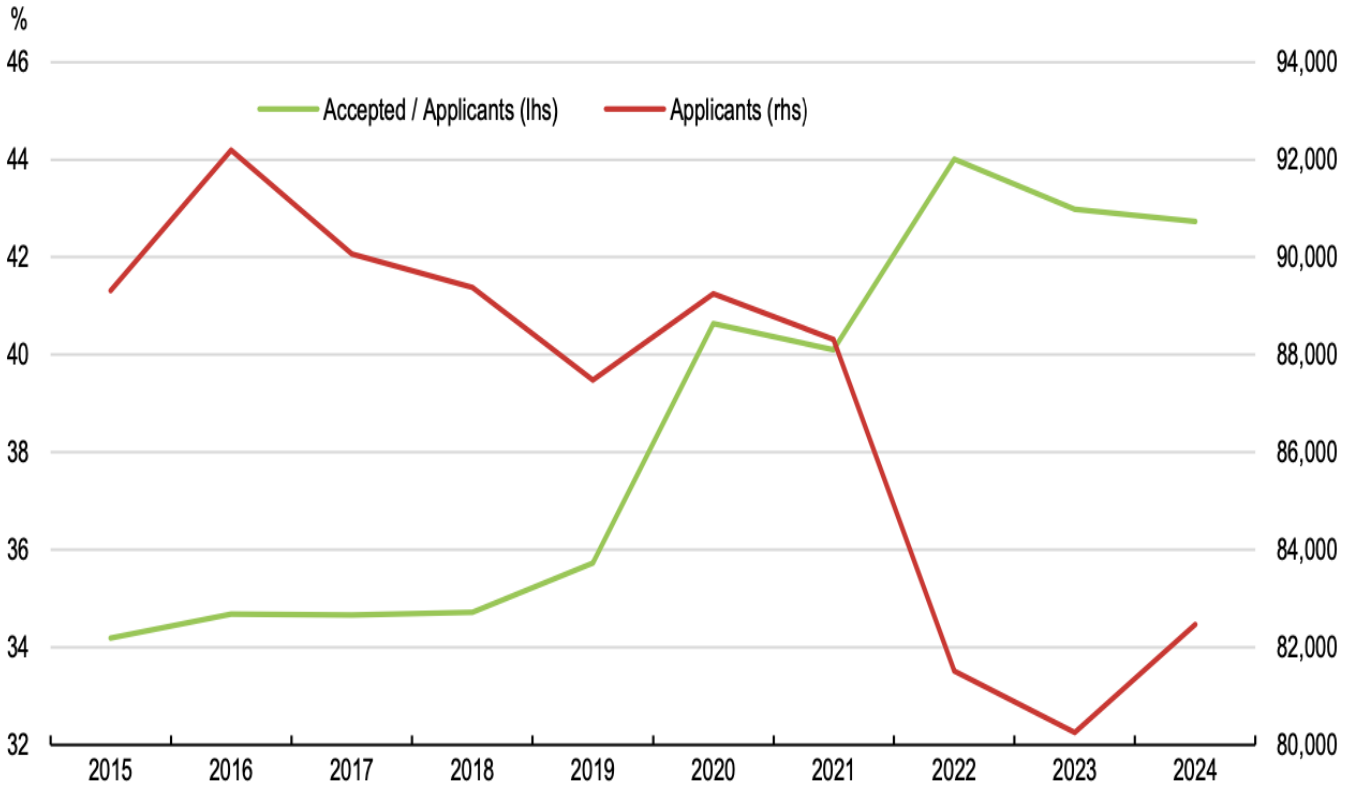

Lähde: OECD Economic Surveys Finland 2025, Figure 2.3

- Korkeakoulujen aloituspaikkojen kysyntä ylittää reippaasti niiden tarjonnan
- Ikärakenteen muutoksen seurauksena nuorten ensimmäistä opiskelupaikkaa hakevien määrä väheni vuoteen 2023 saakka mutta on nyt kääntynyt kasvuun, joka jatkuu 2030-luvun alkupuolelle saakka
- Korkeakouluihin hyväksyttyjen ensikertalaisten määrä on kääntynyt myös nousuun mutta hyväksymisaste oli vain 43 % vuonna 2024
- Se on selvästi alle OECD- ja EU-maiden keskiarvon, joka on noin 50 %
- Jotta hallituksen asettama tavoite 50 prosentin koulutusasteesta 25-34 –vuotiaiden ikäryhmässä toteutuisi, pitäisi uusien kotimaisten opiskelijoiden määrää lisätä vuosittain 8 400 paikan vastaanottaneella vuosina 2023-2031 (TEM 2022)

Korkeakoulutuksen tarjonnan kasvattamisen keinot (perustelut kirjallisessa lausunnossa)

1) Julkisen rahoituksen lisääminen
   - Ei liene mahdollista pitkään aikaan julkisen menojen säästötarpeiden vuoksi
   - … vaikka korkeakoulumenot suhteessa bruttokansantuotteeseen ja opiskelijaa kohden ovat meillä verrattain pienet
2) Julkiselle vaihtoehtoisen rahoituksen kasvattaminen
   - Lukuvuosimaksut kaikille opiskelijoille – olisi hyvä keino eikä oikein toteutettuna heikentäisi tasa-arvoa, ei saa kannatusta
   - Lukuvuosimaksujen korottaminen EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille – Suomi ei ole kovin houkutteleva kohde
   - Korkeakoulujen oma varainhankinta – kasvussa (esimerkiksi Aalto-yliopiston omien rahastojen tuotto kattaa 10 % budjetista)
   - Yritysyhteistyöstä saatava rahoitus – Suomessa keskimääräistä vähäisempää mutta kasvupotentiaali suuri, T&K-rahoituslaki
3) Tarjonnan uudistaminen vastaamaan paremmin kysyntää ja työelämän tarpeita
   - Hakujärjestelmää on uudistettu monin tavoin opintojen aloittamisiän alentamiseksi – toimet jo tehty?
   - Opiskelupaikkojen alueellisessa tarjonnassa on korjattavaa – pääkaupunkiseudulla suhteellisesti vähiten paikkoja
   - Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia tulisi parantaa – meillä ei ole täydentävän koulutuksen markkinoita
   - Tekoäly muuttaa ihmisen ja tietokoneen työnjakoa työelämässä – kriittisyys ja taito uuden oppimiseen korostuvat opiskelussa
   - Tutkintorakenteen uudistaminen erottamalla kandidaatin ja maisterin tutkinnot toisistaan
     - Tehostaisi korkeakoulujärjestelmää ja lyhentäisi opiskeluaikoja (Holmström, Korkman Pohjola 2014, Tikkanen ja Weijo 2025, OECD 2025)
     - Nykyinen ammattiin valmistavaan maisterin tutkintoon painottuva järjestelmä ja hakujärjestelmään tehdyt uudistukset (mm kiintiöt ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakeville) ovat johtaneet siihen, että ammatinvalinta on tehtävä jo lukiossa
     - Aalto-yliopistossa alkaa syksyllä 2027 uusi monialainen kandidaattiohjelma, jossa opiskelija valitsee oman alansa vasta opintojen aikana